

I.E.S. RICARDO MELLA

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

XEOGRAFÍA E HISTORIA

CURSO: 2ºESO

DEPARTAMENTO DE XEOGRAFIA E HISTORIA

CURSO ACADÉMICO: 2022_2023

ÍNDICE

CONTIDOS

ÍNDICE	2
1. INTRODUCCIÓN	4
1.1. A MATERIA DE XEOGRAFÍA E HISTORIA	4
1.2. MARCO LEGAL	5
1.3. CONTEXTO	5
1.4. PROFESORADO DO DEPARTAMENTO E PLAN DE TRABALLO	6
2. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE	7
2.1. AS COMPETENCIAS CLAVE EN XEOGRAFÍA E HISTORIA	7
2.2. RELACIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES DA MATERIA QUE FORMAN PARTE DOS PERFÍS COMPETENCIAIS.	0
3. OBXECTIVOS DO CURSO	8
4. CONCRECCIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES	0
4.1. ESTÁNDARES COA SÚA TEMPORALIZACIÓN, GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN, PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	0
4.2. SECUENCIACIÓN DE UNIDADES	6
4.3. CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN COA SÚA TEMPORALIZACIÓN	6
4.4. MÍNIMOS IMPRESCINDIBLES	12
5. CONCRECCIÓNS METODOLÓXICAS	15
5.1. PRINCIPIOS METODOLÓXICOS	15
5.2. METODOLOXÍA NA AULA	16
5.3. ACTIVIDADES	18
6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS	18
7. CRITERIOS SOBRE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN	19
7.1. AVALIACIÓN TRIMESTRAL	19
7.2. AVALIACIÓN FINAL	21
7.3. OUTRAS CUESTIÓNS REFERENSTES Á AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN	21
8. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE	22
9. ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES	24
10. AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS A ADOPTAR SEGUNDO O RESULTADO	26
10.1. AVALIACIÓN INICIAL	26

10.2. MEDIDAS A ADOPTAR SEGUNDO O RESULTADO	26
11. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE	27
11.1. MEDIDAS ORDINARIAS	27
11.2. ALUMNADO CON NECESIDADES ESPECÍFICAS DE APOIO EDUCATIVO	28
12. ELEMENTOS TRANSVERSAIS	29
13. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS PROGRAMADAS	30
14. MECANISMOS DE REVISIÓN, DE AVALIACIÓN E DE MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA.	30

1. INTRODUCCIÓN

1.1. A MATERIA DE XEOGRAFÍA E HISTORIA

A xeografía e a historia, pola súa facultade de explicar o porqué do mundo que nos rodea, ocupan e deben ocupar un lugar predominante nos plans de ensinanza. A xeografía, pola súa parte, ocúpase do estudo do espazo, as paisaxes e as actividades que se desenvolven sobre o territorio, analizando a relación entre natureza e sociedade e as súas consecuencias. A historia estudia as sociedades ó longo do tempo, e ten como obxectivo o coñecemento e comprensión do pasado. Combinadas, axúdannos a comprender e interpretar mellor o mundo no que vivimos.

Pese a isto, parte do alumnado tende a ver a materia coma unha tediosa sucesión de datas e información a memorizar. Non é habitual, pero tampouco estraño, atoparse ca pregunta “para que me vai servir estudar iso?” formulada por algún alumno ou alumna desinteresados. Polo tanto, é importante que consigamos motivar ó alumnado e transmitirlle a importancia da nosa materia para a súa formación como persoas con criterio, tanto para a comprensión do seu contexto actual como da complexidade dos acontecementos e procesos pasados e presentes. É por iso que en lugar de acumular datas e nomes, propómonos acadar a comprensión da lóxica dos fenómenos naturais, sociais e históricos, paso fundamental para a formación de persoas competentes capaces de contribuir a mellorar a sociedade.

Para lograr isto, programar será fundamental. Debemos planificar a ensinanza e decidir como imos a traballar para lograr os obxectivos propostos, tomando decisións concretas para non desviarnos ou caer en contradicións ou dúbidas durante o proceso. Coa presente programación deixaremos plasmado para nós e para os demais o modo mediante o cal levaremos a cabo a nosa función docente.

En ESO, a materia de Xeografía e Historia pretende afondar nos coñecementos adquiridos polo alumnado na educación primaria; favorecer a comprensión dos acontecementos, os procesos e os fenómenos sociais no contexto en que se producen; analizar os procesos que dan lugar aos cambios históricos e seguir adquirindo as competencias necesarias para comprender a realidade do mundo en que viven.

Na materia de Xeografía e Historia de 2º da ESO traballaranse os seguintes bloques de contidos:

Bloque 1. O medio físico, e decir, o coñecemento do planeta Terra e os procesos que nela ocorren, así coma o territorio e os recursos naturais.

Bloque 2: O espazo humano: afonda no coñecemento da relación entre o ser humano e o medio.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

Bloque 3. A Historia, realiza unha segunda aproximación a esta disciplina, e abrangue o coñecemento das sociedades durante a Idade Media.

1.2. MARCO LEGAL

A finalidade da educación secundaria consiste en lograr que o alumnado adquira os elementos básicos de cultura nos ámbitos humanístico, artístico, científico e tecnolóxico; consiste en desenvolver hábitos de estudo e de traballo, en preparar o alumnado para a súa incorporación a estudos posteriores, así como para a inserción laboral, a inclusión social ou a cidadanía activa.

Ese é o obxectivo da Lei orgánica 8/2013, do 9 de decembro para a mellora da calidade educativa, que modificou a Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación, en distintos aspectos coa finalidade de avanzar cara a un sistema educativo inclusivo, que garanta a igualdade de oportunidades e faga efectiva a posibilidade de que cada alumno e alumna desenvolva ao máximo as súas posibilidades. O Decreto 86/ 2015, do 25 de xuño, establece o currículo para as ensinanzas da educación secundaria obrigatoria na Comunidade Autónoma de Galicia. Este decreto baséase na potenciación da aprendizaxe por competencias integradas nos elementos curriculares. Propóñense novos enfoques na aprendizaxe e na avaliación. Unha competencia supón a combinación de habilidades prácticas, coñecementos, motivación, valores éticos, actitudes, emocións e outros compoñentes sociais e de comportamento que se xuntan para alcanzar unha acción eficaz.

Trátase pois de conseguir que o alumnado consiga “un saber facer” aplicables a contextos académicos, sociais e profesionais. Para cada unha das materias que constitúen o currículo, fíxanse os obxectivos, as competencias, os contidos, a metodoloxía, os estándares de aprendizaxe e os criterios de avaliación...

1.3. CONTEXTO

O IES RICARDO MELLA está ubicado en Vigo, na Estrada Vella de Madrid, cerca do Hospital do Meixoeiro e de fácil acceso a través de autovía A55 ou dalgunha das liñas urbanas que o conectan co centro da cidade.

Próximo ao emprazamento, atopamos dous centros docentes: o CIFP Manuel Antonio e o Valentín Paz Andrade, un parque comercial, unha residencia de maiores e o Centro Residencial Docente.

Constitúen o centro educativo varios edificios, que están dentro dun terreo cunha superficie total de 1,45 Ha. O edificio principal, denominado edificio "A", onde se atopan as áreas de Administración, Conserxería, despachos (como Xefatura Estudos, Secretaría, Dirección e Orientación), Sala de Profesores, e departamentos didácticos así como a biblioteca do centro, e diversas aulas onde se sitúan principalmente a ESO, Bacharelato e os ciclos da familia de Administración e Xestión. Este edificio conta con catro plantas.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

Ao norte deste edificio está o "B" onde se concentran os ciclos da familia de Sanidade, dispón de tres plantas.

Fronte ao edificio "A" atópase o edificio de Electrónica (edificio "E") que dispón de dúas plantas. Neste tamén están o ximnasio, o Salón de actos e a cafetaría.

O alumnado de 2º da ESO atópase no denominado edificio A, na planta baixa. Este alumnado provén na súa maioría dos arredores do propio centro educativo, tendo adscritos os centros CEIP O Sello e CEIP de Fonte Escura de educación primaria.

O nivel socioeconómico xeral das familias é baixo ou medio-baixo, e usan na súa maioría castelán como primeiro idioma.

1.4. PROFESORADO DO DEPARTAMENTO E PLAN DE TRABALLO

Durante o presente curso 2022/23 o Departamento está formado polo seguinte profesorado:

- ❖ **Laura Carpente Tielas**, con destino definitivo no centro. A cargo da xefatura do departamento e da titoría de 2ºH de Bacharelato, imparte as seguintes materias:
 - 4º ESO, Xeografía e Historia, 1 grupo
 - 1º de Bacharelato, Historia do Mundo Contemporáneo, 1 grupo
 - 2º de Bacharelato, Historia de España, 2 grupos
 - FPBA2, Comunicación e Sociedade II, 1 grupo
- ❖ **Carmen del Real Pavón**, ocupando en permuta unha praza con destino definitivo. A cargo da titoría do grupo da ESA, imparte as seguintes materias:
 - ESA, Comunicación e Sociedade (2 ámbitos: social e lingüístico), 1 grupo
 - 2º de Bacharelato, Xeografía, 1 grupo
 - 2º de Bacharelato, Historia da Arte, 1 grupo
- ❖ **Héctor Novoa Pérez**, con destino provisional. Imparte as seguintes materias:
 - 1º da ESO, Xeografía e Historia, 1 grupo
 - 2º da ESO, Xeografía e Historia, 1 grupo
 - 3º da ESO, Xeografía e Historia, 1 grupo
 - 3º da ESO, Ámbito sociolingüístico, 1 grupo

Os membros do Departamento de Xeografía e Historia reuniranse cunha periodicidade, como mínimo ao mes, para coordinar a práctica docente, controlar o cumprimento da programación por trimestres, unir criterios respecto á elaboración das probas escritas e organizar as saídas previstas.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

O profesorado dun mesmo nivel están permanentemente en contacto para coordinar a súa práctica diaria tanto nos contidos como nos materiais utilizados para a metodoloxía didáctica (vídeos, presentacións, textos..).

Dende o Departamento contemplamos a posibilidade de facer actividades conxuntas con outros seminarios de modo que a aprendizaxe, para os alumnos, sexa un proceso multidisciplinar.

2. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE

2.1. AS COMPETENCIAS CLAVE EN XEOGRAFÍA E HISTORIA

O estudio da xeografía e da historia supón a posta en marcha de toda unha serie de estratexias cognitivas, de pensamento e aprendizaxe para la realización de distintas tarefas, polo que leva implícito o desenvolvemento de cada unha das competencias clave. Como xa indicamos, as competencias son o eixo en torno ó cal xiran os demais elementos curriculares, polo que debemos centrarnos en todas e cada unha delas, se ben algunhas se prestan especialmente a ser tratadas nesta materia. Seguidamente expomos as competencias, a súa importancia e a forma na que imos contribuir no seu desenvolvemento.

Competencia dixital (CD)

Esta competencia entraña o uso seguro e crítico das TIC para obter, analizar, producir e intercambiar información.

A incorporación das Tecnoloxías da Información e a Comunicación convírtese nun aspecto clave do proceso de ensino-aprendizaxe no mundo actual, polo que debemos adestrar ós alumnos no seu uso creativo, responsable e crítico. A competencia concrétase á hora de ensinar ó alumno a acceder, seleccionar e utilizar fontes de diversa natureza (cartográficas, textuais, iconográficas...) a través das novas tecnoloxías. Ademais, levaranse a cabo con frecuencia actividades que impliquen o uso dos dispositivos dixitais para a súa resolución. Da mesma maneira, é necesario que os alumnos desenvolvan habilidades de produción de contidos dixitais propios, o cal será traballado con presentacións, vídeos e outros elementos audiovisuais.

Competencia en comunicación lingüística (CCL)

Enténdese por tal a habilidade para expresar e interpretar conceptos, pensamentos, sentimentos, feitos e opinións de forma oral e escrita. A materia contribúe directamente a esta competencia a través da comprensión lectora e a expresión, tanto oral como escrita. O uso de textos, debates, exposicións e outros métodos usados na materia esixen unha escoita ou lectura activa e atenta e unha produción correcta, estruturada e coherente en distintos formatos (descriptivos, narrativos, argumentativos...). Priorízase

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

polo tanto a lectura comprensiva da información e a expresión coherente e axeitada de ideas en situacións diversas.

Competencias sociais e cívicas (CSC)

As competencias sociais e cívicas preparan ás persoas para participar plenamente na vida social, profesional e cívica. O alumno desenvolverá estas competencias de maneira especial na nosa materia. A materia ten por obxecto a comprensión tanto das realidades sociais históricas como das contemporáneas derivadas de estas. Ademais pon en contacto aos alumnos con conceptos básicos como democracia, xustiza, cidadanía ou dereitos. Trataremos de fomentar valores democráticos e cívicos a través do debate ou traballos colaborativos, onde o alumno pode expresar opinións, tomar decisións e resolver conflitos á vez que interactúa de forma respetuosa co resto dos seus compañeiros. Porase especial énfase no coñecemento e a comprensión da sociedade actual, plural e globalizada e na adquisición de actitudes democráticas como o respecto, a tolerancia e a empatía.

Conciencia e expresión culturais (CEC)

Implica coñecer, comprender, apreciar e valorar con espírito crítico diferentes manifestacións culturais e artísticas. A relación directa de esta competencia cos contidos da materia é clara. Estes permiten ao alumnado coñecer, comprender, apreciar e valorar distintas culturas, así como a relación entre estas culturas, a súa historia e as súas manifestacións artísticas e simbólicas. Favorécese a adquisición dunha sensibilización cara a arte e o patrimonio artístico e cultural, dende o máis universal ó inmediato, de maneira que comprenda e respecte a diversidade do mesmo e a importancia da súa conservación como legado dunha identidade que se debe preservar. Da mesma maneira, fomentárase a adquisición de destrezas para a expresión empregando códigos artísticos.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT)

Refírese á habilidade para desenvolver e aplicar o razoamento matemático co fin de resolver diversos problemas en situacións cotiás. Na materia empréganse escalas gráficas e numéricas, estatísticas, magnitudes, porcentaxes e proporcións, representacións gráficas e operacións matemáticas que axudan ó alumno a apreciar a aplicación dos seus coñecementos matemáticos na vida cotiá. Ademais, danse a coñecer as técnicas científicas e avances tecnolóxicos usados para o estudio e análise da xeografía e a historia (ademais dos usados historicamente polas sociedades humanas).

Aprender a aprender (CPAA)

É a habilidade para iniciar a aprendizaxe e persistir nel, para organizar a propia aprendizaxe e xestionar o tempo e a información eficazmente. O alumnado debe adquirir ferramentas para ser quen de controlar os seus propios procesos de aprendizaxe nun mundo dominado polas novas tecnoloxías e o acceso a cantidades inxentes de

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

información. A materia de Xeografía e Historia pon ó alumnado en contacto con diferentes fontes de información, adestrándoo na súa busca, selección, organización e análise para lograr a súa comprensión.

Fomentarase que o alumnado traballe técnicas de estudio coa la creación de liñas do tempo, mapas mentais, resúmos e esquemas co obxectivo de que mellore a súa capacidade de aprendizaxe autónoma.

Sentido da iniciativa e espírito emprendedor (SIE)

Esta competencia está relacionada coa creatividade, a innovación e a asunción de riscos, así como a habilidade para planificar e xestionar proxectos co fin de alcanzar obxectivos. A elección de traballos suxeridos, o seu desenvolvemento, o estudio autónomo e a súa autorregulación, a resolución de problemas de xeito autónomo e creativo, a toma de decisións dentro dos traballos en grupo e individuais ou a toma da palabra durante a clase para formular dúbidas ou aportacións son accións que contribuen ó desenvolvemento desta competencia na materia.

2.2.RELACIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES DA MATERIA QUE FORMAN PARTE DOS PERFÍS COMPETENCIAIS.

CCL	<p>XHB1.2.1 - Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.</p> <p>XHB1.3.2 - Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.</p> <p>XHB1.4.2 - Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.</p> <p>XHB1.5.1 - Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.</p> <p>XHB1.7.1 - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.</p> <p>XHB2.10.1 - Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.</p> <p>XHB2.2.1 - Explica as características da poboación europea.</p> <p>XHB2.2.2 - Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.</p> <p>XHB2.3.1 - Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.</p> <p>XHB2.3.2 - Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.</p> <p>XHB2.4.1 - Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.</p> <p>XHB2.5.1 - Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.</p> <p>XHB2.5.2 - Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.</p> <p>XHB2.6.1 - Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.</p> <p>XHB2.6.2 - Distingue os tipos de cidades do noso continente.</p> <p>XHB2.7.1 - Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.</p> <p>XHB2.8.1 - Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.</p> <p>XHB2.8.2 - Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.</p> <p>XHB2.9.1 - Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.</p>
-----	---

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

	<p>XHB3.10.2 - Explica a importancia do Camiño de Santiago.</p> <p>XHB3.12.1 - Describe características da arte románica, gótica e islámica.</p> <p>XHB3.5.1 - Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.</p> <p>XHB3.9.2 - Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.</p>
CD	<p>XHB1.1.1 - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.</p> <p>XHB1.2.1 - Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.</p> <p>XHB1.3.1 - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.</p> <p>XHB1.3.2 - Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.</p> <p>XHB1.4.1 - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego.</p> <p>XHB1.4.2 - Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.</p> <p>XHB1.5.1 - Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.</p> <p>XHB1.5.2 - Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.</p> <p>XHB1.5.3 - Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.</p> <p>XHB1.6.1 - Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.</p> <p>XHB1.7.1 - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.</p> <p>XHB2.1.1 - Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.</p> <p>XHB2.1.2 - Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.</p> <p>XHB2.10.1 - Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.</p> <p>XHB2.2.1 - Explica as características da poboación europea.</p> <p>XHB2.2.2 - Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.</p> <p>XHB2.3.1 - Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.</p> <p>XHB2.3.2 - Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.</p> <p>XHB2.4.1 - Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.</p>

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

	<p>XHB2.5.1 - Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.</p> <p>XHB2.5.2 - Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.</p> <p>XHB2.6.1 - Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.</p> <p>XHB2.6.2 - Distingue os tipos de cidades do noso continente.</p> <p>XHB2.7.1 - Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.</p> <p>XHB2.8.1 - Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.</p> <p>XHB2.8.2 - Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.</p> <p>XHB2.9.1 - Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.</p>
CSC	<p>2º-XHB2.1.1 - Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.</p> <p>2º-XHB2.1.2 - Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.</p> <p>2º-XHB2.10.1 - Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.</p> <p>2º-XHB2.2.1 - Explica as características da poboación europea.</p> <p>2º-XHB2.2.2 - Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.</p> <p>2º-XHB2.3.1 - Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.</p> <p>2º-XHB2.4.1 - Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.</p> <p>2º-XHB2.5.1 - Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.</p> <p>2º-XHB2.5.2 - Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.</p> <p>2º-XHB2.6.1 - Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.</p> <p>2º-XHB2.6.2 - Distingue os tipos de cidades do noso continente.</p> <p>2º-XHB2.7.1 - Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.</p> <p>2º-XHB2.8.1 - Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.</p>

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

	<p>2º-XHB2.9.1 - Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.</p> <p>2º-XHB3.1.1 - Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.</p> <p>2º-XHB3.10.1 - Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiás na Península Ibérica.</p> <p>2º-XHB3.10.2 - Explica a importancia do Camiño de Santiago.</p> <p>2º-XHB3.11.1 - Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.</p> <p>2º-XHB3.12.1 - Describe características da arte románica, gótica e islámica.</p> <p>2º-XHB3.2.1 - Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.</p> <p>2º-XHB3.2.2 - Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.</p> <p>2º-XHB3.3.1 - Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.</p> <p>2º-XHB3.3.2 - Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.</p> <p>2º-XHB3.4.1 - Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.</p> <p>2º-XHB3.5.1 - Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.</p> <p>2º-XHB3.6.1 - Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado</p> <p>2º-XHB3.7.1 - Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos</p> <p>2º-XHB3.8.1 - Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.</p> <p>2º-XHB3.9.1 - Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.</p> <p>2º-XHB3.9.2 - Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.</p>
CEC	<p>2º-XHB3.1.1 - Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.</p> <p>2º-XHB3.10.2 - Explica a importancia do Camiño de Santiago.</p> <p>2º-XHB3.12.1 - Describe características da arte románica, gótica e islámica.</p> <p>2º-XHB3.9.1 - Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.</p> <p>2º-XHB3.9.2 - Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.</p>

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

CMCT	<p>2º-XHB1.1.1 - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.</p> <p>2º-XHB1.2.1 - Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.</p> <p>2º-XHB1.3.1 - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.</p> <p>2º-XHB1.3.2 - Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.</p> <p>2º-XHB1.4.1 - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego.</p> <p>2º-XHB1.4.2 - Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.</p> <p>2º-XHB1.5.1 - Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.</p> <p>2º-XHB1.5.2 - Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.</p> <p>2º-XHB1.5.3 - Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.</p> <p>2º-XHB1.6.1 - Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.</p> <p>2º-XHB1.7.1 - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.</p> <p>2º-XHB2.1.1 - Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.</p> <p>2º-XHB2.1.2 - Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.</p> <p>2º-XHB2.10.1 - Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.</p> <p>2º-XHB2.2.2 - Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.</p> <p>2º-XHB2.3.1 - Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.</p> <p>2º-XHB2.3.2 - Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.</p> <p>2º-XHB2.4.1 - Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.</p> <p>2º-XHB2.5.1 - Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.</p> <p>2º-XHB2.5.2 - Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.</p> <p>2º-XHB2.6.1 - Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.</p> <p>2º-XHB2.6.2 - Distingue os tipos de cidades do noso continente.</p> <p>2º-XHB2.7.1 - Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.</p>
-------------	--

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

	<p>2º-XHB2.8.1 - Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.</p> <p>2º-XHB2.8.2 - Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.</p> <p>2º-XHB2.9.1 - Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.</p> <p>2º-XHB3.3.1 - Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.</p> <p>2º-XHB3.3.2 - Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.</p> <p>2º-XHB3.4.1 - Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.</p> <p>2º-XHB3.9.2 - Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.</p>
CAA	<p>2º-XHB1.1.1 - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.</p> <p>2º-XHB1.2.1 - Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.</p> <p>2º-XHB1.3.1 - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.</p> <p>2º-XHB1.3.2 - Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.</p> <p>2º-XHB1.4.1 - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego.</p> <p>2º-XHB1.4.2 - Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.</p> <p>2º-XHB1.5.1 - Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.</p> <p>2º-XHB1.5.2 - Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.</p> <p>2º-XHB1.5.3 - Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.</p> <p>2º-XHB1.6.1 - Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.</p> <p>2º-XHB1.7.1 - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.</p> <p>2º-XHB2.1.1 - Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.</p> <p>2º-XHB2.1.2 - Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.</p> <p>2º-XHB2.10.1 - Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.</p>

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

	<p>2º-XHB2.2.1 - Explica as características da poboación europea.</p> <p>2º-XHB2.2.2 - Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.</p> <p>2º-XHB2.3.1 - Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.</p> <p>2º-XHB2.3.2 - Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.</p> <p>2º-XHB2.4.1 - Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.</p> <p>2º-XHB2.5.1 - Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.</p> <p>2º-XHB2.5.2 - Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.</p> <p>2º-XHB2.6.1 - Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.</p> <p>2º-XHB2.6.2 - Distingue os tipos de cidades do noso continente.</p> <p>2º-XHB2.7.1 - Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.</p> <p>2º-XHB2.8.1 - Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.</p> <p>2º-XHB2.8.2 - Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.</p> <p>2º-XHB2.9.1 - Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.</p> <p>2º-XHB3.10.1 - Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiás na Península Ibérica.</p> <p>2º-XHB3.2.1 - Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.</p> <p>2º-XHB3.2.2 - Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.</p> <p>2º-XHB3.6.1 - Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado</p> <p>2º-XHB3.7.1 - Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos</p>
SIE	<p>XHB1.7.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.</p>

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

Competencia dixital (CD)

Competencia en comunicación lingüística (CCL)

Competencias sociais e cívicas (CSC)

Conciencia e expresión culturais (CEC)

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT)

Aprender a aprender (CPAA)

Sentido da iniciativa e espírito emprendedor (SIE)

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO**3. OBXECTIVOS DO CURSO**

Os obxectivos do curso descritos a continuación están relacionados cos obxectivos de etapa por medio de letras, para asegurar desta maneira a consecución dos mesmos. De esta forma, as letras que aparecen ó final de cada obxectivo do curso remiten a un ou máis obxectivos de etapa co que se relacionan.

- a) Coñecer, comprender e explicar a diversidade medio físico e humano mundial e local e as súas principais manifestacións, sendo conscientes da multiplicidade e interrelación dos elementos que as determinan. (f)
- b) Adquirir e empregar as diversas ferramentas e técnicas básicas que as ciencias sociais usan para o estudio das actividades humanas. (e, f)
- c) Advertir e asimilar a diversidade de formas de obter e avaliar información sobre o pasado, en concreto sobre a idade media, comprendendo que no análise do pasado, coma en calquer ámbito da vida social, poden darse distintos puntos de vista. (a, e)
- d) Entender o impacto da relación entre o ser humano e o medio que o rodea para ser capaz de ponderar as consecuencias de tipo económico, social, cultural, político e medioambiental das actividades humanas. (m)
- e) Comprender e explicar as características básicas das sociedades medievais e a súa evolución, así como as súas manifestacións artísticas e culturais, situándoas no seu contexto. (h,n,ñ, l)
- f) Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos e acontecementos históricos relevantes da idade media, entendendo a conexión entre feitos políticos, sociais, económicos e culturais. (ñ,l)
- g) Usar diferentes fontes e formatos de información, pondo especial énfase no uso das TIC, seleccionando, organizando e tratando a información para a comprensión do pasado e do medio. (e)
- h) Valorar a diversidade cultural das sociedades actuais, dende a propia ás máis afastadas, como resultado da súa evolución ó longo da historia, pondo especial atención no periodo da idade media (ñ,l,d).
- i) Empregar o vocabulario específico histórico, artístico e xeográfico, co obxecto de comunicar dunha maneira coherente e correcta o aprendido, aumentando a precisión no uso del linguaxe e mellorando a súa comunicación. (g, h)
- j) Mostrar condutas tolerantes e respectuosas cara outras sociedades e culturas, así como cara voces discrepantes dentro e fóra do grupo, desenvolvendo unha actitude asertiva (a, g, d).

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

- k) Desempeñar activamente tarefas en grupo e debates, utilizando la palabra e o diálogo para alcanzar os acordos necesarios, ou no seu caso, discrepar dunha maneira respectuosa e correcta. (a, b, d, g, h).
- l) Coñecer e comprender as diferentes formas de organización social na idade media, destacando en particular o papel da muller, así coma as formas de goberno menos participativas para valorar a democracia. (a, c).
- m) Expresar os coñecementos adquiridos e as ideas resultantes do estudio da xeografía e a historia medieval, usando diferentes formatos orais ou escritos, como textos, power points ou audiovisuais (h).
- n) Manifestar o seu apoio ás personas e sociedades desfavorecidas expresando a súa solidariedade e disconformidade con actitudes consideradas intolerantes, excluintes, discriminatorias ou inxustas (a, d).
- o) Interesarse polo coidado e conservación do medio ambiente, tendo en conta a súa responsabilidade como habitante do planeta ante a problemática da contaminación, o desenvolvemento sostible e o consumo de recursos (m).

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

4. CONCRECCIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES

4.1. ESTÁNDARES COA SÚA TEMPORALIZACIÓN, GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN, PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Estándar de Aprendizaxe	Temporalización	Grao Mínimo	Procedemento de Avaliación	Instrumento de Avaliación
Bloque 1. O medio físico				
XHB1.1.1. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas	UD 14	25%	Análise das producións do alumnado	Rúbricas e/ou escala de observación
XHB1.2.1. Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.	UD 14	50%	Análise das producións do alumnado	Rúbricas e/ou escala de observación
XHB1.3.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.	UD 14	50%	Probas específicas e produción do alumnado	Proba escrita e rúbrica
XHB1.3.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.	UD 14	25%	Análise das producións do alumnado	Rúbrica do caderno
XHB1.4.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego	UD 14	50%	Probas específicas	Proba escrita
XHB1.4.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.	UD 14	50%	Análise das producións do alumnado	Rúbricas e/ou escala de observación
XHB1.5.1. Localiza nun mapa os grandes	UD 14	50%	Análise das producións do	Rúbricas e/ou escala

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

conxuntos ou espazos bioclimáticos de España			alumnado	de observación
XHB1.5.2. Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.	UD 14	50%	Análise das producións do alumnado	Rúbricas e/ou escala de observación
XHB1.5.3. Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.	UD 14	50%	Análise das producións do alumnado	Rúbricas e/ou escala de observación
XHB1.6.1. Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.	UD 14	50%	Análise das producións do alumnado	Rúbricas e/ou escala de observación
XHB1.7.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.	UD 14	25%	Análise das producións do alumnado	Rúbricas do traballo escrito e oral
XHB2.1.1. Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.	UD 9	25%	Análise das producións do alumnado	Rúbrica do caderno
XHB2.1.2. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.	UD 9, 11	80%	Análise das producións do alumnado	Rúbrica do traballo escrito
XHB2.2.1. Explica as características da poboación europea.	UD 9	50%	Probas específicas	Proba escrita

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

XHB2.2.2. Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.	UD 9, 11	50%	Análise das producións do alumnado	Rúbricas e/ou escala de observación
XHB2.3.1. Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.	UD 9	80%	Análise das producións do alumnado	Rúbricas e proba escrita
XHB2.3.2. Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.	UD 10, 11	50%	Análise das producións do alumnado	Rúbricas e/ou escala de observación
XHB2.4.1. Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.	UD 10, 11	80%	Análise das producións do alumnado	Rúbrica do traballo escrito
XHB2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.	UD 12	50%	Análise das producións do alumnado	Rúbrica do caderno
XHB2.5.2. Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.	UD 12	80%	Análise das producións e proba específica	Rúbrica do caderno e proba escrita
XHB2.6.1. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.	UD 12	50%	Análise das producións do alumnado	Rúbrica do caderno
XHB2.6.2. Distingue os tipos de cidades do noso continente.	UD 12	50%	Análise das producións do alumnado	Rúbrica do caderno
XHB2.7.1. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios	UD 10, 11, 12, 14	50%	Análise das producións do alumnado	Rúbrica do caderno

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

de comunicación escrita.				
XHB2.8.1. Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.	UD 13	50%	Análise das producións do alumnado	Rúbricas e/ou escala de observación
XHB2.8.2 Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflictan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.	UD 9, 10, 11, 12	50 %	Análise das producións do alumnado	Rúbrica do caderno
XHB2.9.1. Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.	UD 13	75%	Análise das producións e probas específicas	Rúbrica do caderno e probas escritas
XHB2.10.1.Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.	UD 13	75%	Análise das producións e probas específicas	Rúbrica do caderno e probas escritas
Bloque 3. A Historia				
XHB3.1.1 Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	UD 1,4	50%	Análise das producións orais do alumnado	Rúbricas e/ou escala de observación
XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	UD 1,4	25%	Análise das producións do alumnado	Rúbricas e/ou escala de observación
XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	UD 1, 4	50%	Análise das producións do alumnado	Escala de observación
XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables,	UD 1,2 ,3, 4,5, 6, 7,8	40%	Análise das producións do alumnado e probas	Rúbrica do caderno e proba escrita

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade			específicas	
XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e Mapas históricos.	UD 1,2 ,3, 4,5, 6, 7,8	25%	Análise das producións do alumnado	Rúbricas e/ou escala de observación
XHB3.4.1 Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	UD 1,2 ,3, 4,5, 6, 7,8	50%	Análise das producións do alumnado	Escala de observación
XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	UD 1,2 ,3, 4,5, 6, 7,8	100%	Análise das producións do alumnado	Escala de observación
XHB3.6.1. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado.	UD 1,4	50%	Análise das producións do alumnado	Escala de observación
XHB3.7.1. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos	UD 1	70%	Análise das producións do alumnado	Rúbrica do caderno
XHB3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.	UD 3	80%	Análise das producións do alumnado e probas específicas	Rúbrica do caderno e proba escrita
XHB3.9.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.	UD 1,2	80%	Análise das producións do alumnado e probas específicas	Rúbrica do caderno e proba escrita
XHB3.9.2. Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.	UD 2	60%	Análise das producións do alumnado	Rúbrica do caderno e/ou escala de

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

				valoración
XHB3.10.1. Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiás na Península Ibérica.	UD 4,7	80%	Análise das producións do alumnado	Rúbrica do caderno e/ou escala de valoración
XHB3.10.2. Explica a importancia do Camiño de Santiago.	UD 4	80%	Análise das producións do alumnado	Rúbrica do caderno e/ou escala de valoración
XHB3.11.1.Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.	UD 6	50%	Análise das producións do alumnado	Escala de valoración
XHB3.12.1. Describe características da arte románica, gótica e islámica.	UD 2,5,8	90%	Análise das producións do alumnado	Rúbrica do traballo escrito

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO**4.2. SECUENCIACIÓN DE UNIDADES**

1ª Avaliación	2ª Avaliación	3ª Avaliación
UD 9: Os habitantes do planeta UD 10: A poboación española UD 11: As sociedades humanas e os fenómenos migratorios UD 12: As cidades e os procesos de urbanización UD 13: Natureza e sociedade. Harmonías crises e impactos.	UD 14: Xeografía física e humana de Galicia. UD 1: A fragmentación do mundo antigo UD 2: Al-Andalus UD 3: A Europa Feudal UD 4: Os primeiros reinos peninsulares. O reino de Galicia	UD 5: A Europa do Románico. Románico en España e Galicia. UD 6: As cidades da Europa Medieval. UD 7: Os grandes reinos peninsulares. UD 8: A cultura e a arte do gótico. O gótico español e galego.

4.3. CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN COA SÚA TEMPORALIZACIÓN

Os criterios de avaliación do currículo oficial serán os referentes da nosa programación. Os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe veñen recollidos no Decreto 86/2015 do 25 de xuño.

O preámbulo III de dito decreto establece que os criterios de avaliación e a súa concreción nos estándares de aprendizaxe avaliábeles son o referente para avaliar as aprendizaxes do alumnado, e que deberán avaliar tanto os resultados da materia como o nivel competencial alcanzado polos alumnos e as alumnas.

Seguidamente recóllense todos os criterios de avaliación xunto cos contidos e a temporalización.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

Aval.	Unid.	Contidos	Criterios de avaliación
Bloque 1. O medio físico			
2ª	14	■ B1.1. Localización. Latitude e lonxitude.	■ B1.1. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou nunha imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.
2ª	14	■ B1.2. Características xerais do medio físico de España e de Galicia.	■ B1.2. Ter unha visión global do medio físico de España e de Galicia, e das súas características xerais.
2ª	14	■ B1.3. Medio físico de España: relevo e hidrografía.	■ B1.3. Situar no mapa de España as unidades e os elementos principais do relevo peninsular, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos.
2ª	14	■ B1.4. Medio físico de Galicia: relevo e hidrografía.	■ B1.4. Situar no mapa de Galicia as unidades e os elementos principais do relevo, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos.
2ª	14	■ B1.5. Clima: elementos e factores. Diversidade climática da Península Ibérica e de Galicia.	■ B1.5. Coñecer e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico español e galego
2ª	14	■ B1.6. Diversidade de paisaxes. Zonas bioclimáticas da Península Ibérica e de Galicia.	■ B1.6. Coñecer os principais espazos naturais de España e de Galicia.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

2ª	14	■ B1.7. Medio natural e problemas ambientais en España.	■ B1.7. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente español e galego, e as súas consecuencias.
Bloque 2. O espazo humano			
1ª	9	■ B2.1. Poboación mundial: modelos demográficos e movementos migratorios.	■ B2.1. Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as migracións.
1ª	9	■ B2.2. Poboación europea: distribución e evolución.	■ B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións e políticas de poboación.
1ª	10	■ B2.3. Poboación española: evolución, distribución e dinámica Movementos migratorios.	■ B2.3. Analizar as características da poboación española, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios.
2ª	14	■ B2.4. Poboación de Galicia: evolución, distribución e dinámica. Movementos migratorios.	■ B2.4. Analiza as características da poboación de Galicia, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios
1ª	11	■ B2.5. Proceso de urbanización no planeta.	■ B2.5. Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas, e identificar e comentar o papel das cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas rexións.
1ª	12	■ B2.6. A cidade e o proceso de urbanización europeo.	■ B2.6. Comprender o proceso de urbanización, os seus proles e os seus contras en Europa.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

1ª	12	■ B2.7. A cidade e o proceso de urbanización en España e en Galicia.	■ B2.7. Recoñecer as características das cidades españolas e galegas, e as formas de ocupación do espazo urbano.
1ª	13	■ B2.8. Diversidade de medios naturais en España e en Galicia.	■ B2.8. Coñecer os principais espazos naturais protexidos a nivel peninsular e insular.
1ª	13	■ B2.9. Paisaxes no territorio español e galego.	■ B2.9. Identificar as principais paisaxes humanizadas españolas e galegas, e identificalas por comunidades autónomas.
1ª	13	■ B2.10. Principais retos e problemas ambientais en España.	■ B2.10. Coñecer e analizar os problemas e os retos ambientais que afronta España, a súa orixe e as posibles vías para afrontar estes problemas.
Bloque 3. A historia			
2ª	1	■ B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.	■ B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.
2ª, 3ª	1-8	■ B3.2. Fontes históricas.	■ B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

2ª, 3ª	1-8	■ B3.3. Cambio e continuidade.	■ B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.
2ª, 3ª	1-8	■ B3.4. Tempo histórico.	■ B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).
2ª, 3ª	1-8	■ B3.5. Vocabulario histórico e artístico.	■ B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.
2ª	1	■ B3.6. Idade Media: concepto e as subetapas (alta, plena e baixa Idade Media).	■ B3.6. Caracterizar a alta Idade Media en Europa e recoñecer a dificultade da falta de fontes históricas neste período.
2ª	1	■ B3.7. Caída do Imperio Romano en Occidente: División política e invasións xermánicas. Imperio Bizantino e reinos xermánicos.	B3.7. Describir a nova situación económica, social e política dos reinos xermánicos.
2ª	3	■ B3.8. Feudalismo.	■ B3.8. Explicar a organización feudal e as súas consecuencias.
2ª	2	■ B3.9. Islam. Península Ibérica: invasión musulmá. Evolución de Al-Andalus e dos reinos cristiáns.	■ B3.9. Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos socioeconómicos, políticos e culturais.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

2ª, 3ª	■4,7	■ B3.10. Reconquista e repoboación.	■ B3.10. Entender o proceso das conquistas e a repoboación dos reinos cristiáns na Península Ibérica e as súas relacións con Al-Andalus.
3ª	6	■ B3.11. Expansión comercial europea e recuperación das cidades. Crise da baixa Idade Media: a 'Peste Negra' e as súas consecuencias.	■ B3.11. Entender o concepto de crise e as súas consecuencias económicas e sociais.
2ª, 3ª	2, 5, 8	■ B3.12. Arte románica, gótica e islámica.	■ B3.12. Comprender as características e as funcións da arte na Idade Media.
1ª	9	■ B2.2. Poboación europea: distribución e evolución.	■ B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións e políticas de poboación.
1ª	10	■B2.3. Poboación española: evolución, distribución e dinámica. Movements migratorios.	■ B2.3. Analizar as características da poboación española, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios.
2ª	14	■ B2.4. Poboación de Galicia: evolución, distribución e dinámica. Movements migratorios.	■ B2.4. Analiza as características da poboación de Galicia, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios
1ª	11	■ B2.5. Proceso de urbanización no planeta.	■ B2.5. Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas, e identificar e comentar o papel das cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

4.4. MÍNIMOS IMPRESCINDIBLES

UNIDADE 1. A FRAGMENTACIÓN DO MUNDO ANTIGO

Os principais reinos xermánicos europeos tras a fragmentación do Imperio romano de Occidente.

A chegada dos visigodos a España e o reino suevo de Galicia.

Principais trazos do Imperio romano de Oriente.

Carlomagno emperador; o Imperio carolinxio.

UNIDADE 2. AL-ANDALUS

A expansión do Islam.

A conquista musulmá da Península Ibérica.

Etapas e formas de goberno na historia de Al-Andalus.

A economía e a organización social de Al-Andalus.

Trazos xerais da arte islámica e andalusí e identificación dos monumentos

UNIDADE 3. A EUROPA FEUDAL

A vasalaxe.

As funcións da monarquía feudal.

A composición dos estamentos da sociedade medieval.

Os trazos distintivos do estamento nobiliario.

O feudo e a vida dos campesiños durante a Idade Media.

A importancia da Igrexa na Idade Media.

UNIDADE 4. A ORIXE DOS PRIMEIROS REINOS PENINSULARES (SÉCULOS VIII-XIII)

A creación e a evolución do reino de Asturias.

Os condados e os reinos pirenaicos.

O reino de León e o reino de Castela e León.

O Camiño de Santiago.

A reconquista e repoboación entre os séculos VII e XII

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

A Idade Media en Galicia (séculos VIII ao XIII): economía e sociedade..

UNIDADE 5. A CULTURA E A ARTE DO ROMÁNICO

O carácter relixioso da arte románica.

As características básicas da arte románica.

Os principais trazos da arquitectura, a escultura e a pintura románica.

As mostras máis destacadas do Románico na Península Ibérica e en Galicia.

UNIDADE 6. AS CIDADES DA EUROPA MEDIEVAL

As razóns que estimularon o renacemento da vida urbana.

Os principais espazos da cidade medieval.

As actividades económicas que se realizaban na cidade medieval.

Os grupos sociais que habitaban a cidade medieval.

A expansión comercial.

As monarquías baixomedievais.

As causas da crise da Baixa Idade Media.

UNIDADE 7. OS GRANDES REINOS PENINSULARES (XIII-XV)

A reconquista e repoboación entre os séculos XIII e XV.

Formación e institucións da Coroa de Castela e a Coroa de Aragón.

Os cambios económicos en Castela e Aragón.

As revoltas baixomedievais; as revoltas irmandiñas.

A diversidade de culturas na Península durante a Idade Media.

UNIDADE 8. A CULTURA E A ARTE DO GÓTICO

A orixe e a contextualización da arte do Gótico.

As características básicas da arquitectura gótica.

A pintura e a escultura góticas.

As mostras máis destacadas do Gótico na Península Ibérica.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

UNIDADE 9. OS HABITANTES DO PLANETA

A distribución da poboación no planeta.

A dinámica da poboación: os movementos naturais.

A estrutura da poboación; as pirámides de poboación.

Principais características dos diferentes modelos ou réximes demográficos.

A distribución e as características da poboación en Europa.

As políticas demográficas

UNIDADE 10. A POBOACIÓN ESPAÑOLA

Distribución e estrutura da poboación española; a pirámide de idade na demografía española.

O poboamento rural e o poboamento urbano en España.

O problema do envellecemento da poboación en España.

UNIDADE 11. AS SOCIEDADES HUMANAS E OS FENÓMENOS MIGRATORIOS

Características dos principais modelos de organización das sociedades.

A diversidade cultural e social nas sociedades europea e española.

As migracións no mundo actual: causas e consecuencias.

Emigración e inmigración na España actual.

UNIDADE 12. AS CIDADES E OS PROCESOS DE URBANIZACIÓN

O concepto de cidade.

A morfoloxía e as funcións urbanas.

A xerarquía mundial de cidades.

O espazo urbano español e os problemas das grandes cidades.

UNIDADE 13. NATUREZA E SOCIEDADE: HARMONÍAS, CRISES E IMPACTOS

O goce desigual dos recursos do planeta.

O desenvolvemento sostible e a conciencia ambiental.

A reflexión sobre os modelos de consumo e as relacións entre natureza e sociedade.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

Os espazos naturais protexidos de España.

O mapa político de España (provincias e comunidades).

UNIDADE 14. XEOGRAFÍA FÍSICA E HUMANA DE GALICIA

Unidades máis destacadas do relevo español e galego

Costas de España

Ríos máis destacados de Galicia e España

Clima e medio natural de Galicia

As características da poboación e das cidades de Galicia.

5. CONCRECCIÓN METODOLÓXICAS

5.1. PRINCIPIOS METODOLÓXICOS

O antigo enfoque positivista da educación tiña ao alumnado como mero suxeito pasivo. As teorías de Piaget, Vigotsky e Ausubel, dentro do marco da psicoloxía constructivista, danlle ó alumno un papel fundamental no proceso de ensino- aprendizaxe.

En consonancia con isto, a aprendizaxe que se persegue con esta programación non é a simple asimilación de conceptos e información subministrados polo profesor, nin os alumnos son considerados un folio en branco onde vertelos. O alumnado ten uns coñecementos previos, e no proceso de ensinanza-aprendizaxe dáse unha dinámica na que se encaixan informacións novas nestas antigas estruturas de ideas. A detección destes coñecementos previos será clave para lograr unha aprendizaxe significativa, e dicir, unha aprendizaxe relacionada, comprensiva e con sentido.

Para que a aprendizaxe sexa permanente, e fundamental a participación activa do alumnado no proceso, e que estes perciban os contidos e actividades como útiles.

A aprendizaxe por competencias segue este camiño. Require de metodoloxías variadas e activas que faciliten a participación e implicación do alumnado e a adquisición e uso de coñecementos en situacións reais. Perséguese a maduración intelectual e persoal do alumnado, máis aló da acumulación de información.

O artigo 11 do referido decreto 86/2015 do 25 de xuño establece uns principios metodolóxicos nesta liña, que debemos ter en conta á hora de programar este apartado. Neste sentido:

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

- Teremos en conta a diversidade do alumnado e os diferentes estilos e ritmos de aprendizaxe que presenten, levando a cabo unha atención personalizada na medida do posible en función das súas necesidades. En relación coa “teoría das intelixencias múltiples” de Gardner, será importante o uso de metodoloxías variadas e de distintos formatos para presentar a información (textos, imaxes, vídeos, exposición...), potenciando as diferentes destrezas e capacidades do alumnado, motivándoo e facilitando a adquisición das competencias.
- A metodoloxía será activa e participativa. Procúrase que o alumno sexa protagonista do seu propio aprendizaxe, favorecendo deste xeito a motivación, a autonomía e a aprendizaxe construtiva fronte á meramente receptiva.
- Xunto a esto, partiremos dos coñecementos previos do alumnado para deste xeito construír unha nova aprendizaxe significativa e comprensiva fronte á aprendizaxe memorística.
- Farase uso habitual das TICs no proceso de ensino-aprendizaxe por entender que xogan un papel especial na adquisición de competencias (existindo unha específica, a competencia dixital). Prográmanse actividades que as involucren coma por exemplo a busca de información na rede, a cartografía dixital ou o uso de distintos programas informáticos. Usaranse con frecuencia as imaxes 3d, sobre todo para observar e comparar obras artísticas.
- Fomentarase a lectura con obras e textos relacionados coa materia, contribuíndo así ó proxecto lector.
- Usarase un enfoque lúdico en certas actividades, co obxecto de conseguir unha maior motivación e implicación do alumnado, introducindo elementos como puntuacións ou tempos límite nos exercicios.

5.2. METODOLOXÍA NA AULA

Para realizar a secuencia de traballo na aula temos en conta ó alumnado, o tipo de contidos e os materiais cos que contamos. É importante sinalar neste sentido que a metodoloxía utilizada ten un alto grao de flexibilidade, podendo adaptarse aos elementos mencionados. Esta secuencia será a seguinte.

- A presentación e introdución do tema é un momento clave. Non é soamente unha introdución ó coñecemento, senón unha oportunidade para motivar ó alumnado. Para isto, introdúcese unha dificultade a superar. Presentase (a nivel grupo mediante vídeos, imaxes, textos...) unha situación nova para o alumno ou alumna, formulando os contidos en forma de interrogante a resolver a través do tema (método interrogativo). É esperable que o alumno non teña as ferramentas suficientes para resolver. A intención é que perciba o seu coñecemento como insuficiente e se interroga a si mesmo, sendo esta unha das bases da motivación.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

Este momento serviranos ademais para advertir o grao de coñecemento do alumnado sobre a unidade en cuestión, activar as ideas previas e cuestionalas se fose o caso. Desta maneira poderemos adaptar a práctica docente ós seus coñecementos previos e conectar a nova aprendizaxe con coñecementos ou destrezas traballadas anteriormente, comparando ou confrontando aspectos.

- No desenvolvemento do tema presentaranse os contidos, alternándose o método expositivo de clase maxistral (tratando de non superar os 20 minutos) e a interacción co alumnado mediante tarefas variadas, que integren estratexias indagativas onde o alumnado teña un rol protagonista e o profesor sexa un guía na aprendizaxe. O traballo do alumnado poderá ser individual ou colaborativo. As actividades serán graduadas, e dicir, irán dende actividades máis sinxelas e dirixidas ata actividades máis complexas e autónomas coa idea de que o alumnado sexa cada vez máis dono da súa propia aprendizaxe.
- O finalizar o tema realizarase unha recapitulación, tratando de dar resposta ás preguntas formuladas na introdución. Observando a diferenza entre as ideas previas e o coñecemento novo o alumnado darase conta do seu progreso. Neste momento usaranse actividades de repaso e síntese, coma liñas do tempo, resumos, mapas conceptuais e esquemas de síntese, xunto con actividades gamificadas como *kahoot* que se tratará de usar como ferramenta de repaso. Entran aquí as actividades de reforzo e ampliación en función das necesidades detectadas na aula, co obxecto de permitir a todo o alumnado acadar os obxectivos planeados ou ampliar o seu aprendizaxe. Usaranse vídeos como formato extra de repaso na casa.

Tamén usaremos a metodoloxía de aprendizaxe baseada en proxectos. Realizaranse tres proxectos durante o curso, xa que se contempla coma unha metodoloxía interesante para o traballo por competencias e que pon o foco no alumnado. Levaranse a cabo tres traballos grupais (grupos de 5) por curso.

Desta maneira traballarase a competencia de aprender a aprender (autonomía), a competencia en comunicación lingüística (redacción e exposición), a competencia cidadá (traballo cooperativo), a competencia dixital (busca de información) e a competencia emprendedora (capacidade de decisión). Do mesmo xeito contribuímos ó traballo dos seguintes elementos transversais: Comprensión lectora (CL); Expresión oral e escrita (EOE); Comunicación audiovisual (CA); Tecnoloxías da información e da comunicación (TIC); Emprendemento (EMP); Traballo en equipo (TE). Estudo do desenvolvemento sostible e o medio ambiente (DS).

5.3. ACTIVIDADES

Levaranse a cabo actividades individuais, favorecendo o traballo persoal que desenvolva a autonomía do alumnado, e actividades colaborativas, nas que o traballo en equipo sexa a dinámica principal, favorecendo desta maneira a competencia dos estudantes ao desenvolver hábitos cooperativos.

As actividades serán variadas e graduadas, e presentaranse usando diferentes formatos e fontes (textos, mapas, gráficas, imaxes...). Divídense en:

- Actividades de activación: pretenden a introdución do tema, a motivación do alumnado e a detección coñecementos previos por parte do profesor. Aquí englobamos actividades como choiva de ideas, discusións guiadas, audiovisuais e actividades focais introdutorias, dirixidas ó grupo-clase.
- Actividades de desenvolvemento: Son actividades enfocadas ó desenvolvemento dos temas, ó seguimento da clase, á indagación e descubrimento da información, consolidación e á aplicación do aprendido.
- Actividades de síntese: dirixidas a unha revisión do aprendido á conclusión da unidade didáctica.
- Actividades de reforzo prográmanse co obxectivo de apoiar ós alumnos que presenten algunha dificultade, e as de ampliación son contidos extracurriculares dirixidos ao alumnado que mostre maior ritmo e facilidade na realización das actividades.

6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

O libro de Xeografía e Historia de Vicens Vives para 2º da ESO será o libro de texto de apoio. Alén diso recorreremos a outros apoios, (imaxes, mapas, *power-point*, etc.) A fin de reforzar conceptos, e segundo o permita a dinámica da aula, recorreremos ao proxectar filmes ou documentais, lectura de textos, e outros recursos relacionados co tema explicado.

Contaremos con Pizarra Dixital Interactiva (PDI), canón proxector, ordenador e cada alumno e alumna dispón dun ordenador portátil propio con conexión a internet.

Ademais da PDI temos unha pizarra tradicional.

Cóntase con materiais impresos e dixitais preparados polo profesor, tales como caderniños das unidades, esquemas, apuntes, mapas conceptuais, resumos, pequenos textos... que se presentarán de maneira dixital (aula virtual) e con copias en papel.

Na parte práctica traballarase con diferentes tipos de mapas, climogramas, pirámides de poboación, gráficos, estatísticas económicas, documentos de textos, material gráfico...

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

O alumno deberá dispor de caderno (exclusivo para a materia) ou similar e material de escritura e outro material funxible. A calculadora será necesaria en algunha unidade, aínda que substituíble polo ordenador persoal.

O material extra que fose necesario para momentos puntuais será entregado polo profesor.

Farase especial fincapé no uso das TICS, co uso de recursos dixitais online (blogs, páxinas web), así como aplicacións web (Ventusky, Google Forms, Google Maps, Stellarium, Slides, Kahoot, Seterra, Piktochart, Educaplay...) e programas de edición e xeración de contidos coma SimpleMind ou Libreoffice.

Farase uso frecuente de materiais audiovisuais, por considerarse estes motivadores para o alumnado, xa que parten dos seus intereses. Serán extractos de películas, discursos, vídeos educativos, vídeos creados expresamente...

Utilizaremos a Aula Virtual do IES que actualizaremos con materias e recursos didácticos. Empregarase a Aula Virtual como ferramenta de apoio e complemento ó ensino presencial. A través desta compartirase material diverso, como apuntamentos e actividades. Será unha ferramenta máis que pode ser de utilidade ademais para calquera imprevisto, coma o peche da aula por motivo da covid e/ou a imposibilidade de asistencia por parte do alumnado por tempo prolongado.

7. CRITERIOS SOBRE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN

7.1. AVALIACIÓN TRIMESTRAL

Os procedementos e instrumentos que se empregarán para levar a cabo a avaliación son os seguintes:

a) Valoración do progreso individual a través do traballo .

a.1.- Traballo diario do alumnado: (20% da nota total da avaliación).

- Seguimento das instrucións dadas polo docente.
- Aproveitamento diario da clase.
- Realización de deberes.
- Realización e presentación de calquera traballo ou actividade en tempo e forma.
- Autonomía e iniciativa á hora de realizar unha actividade e resolver dúbidas.

Este apartado será avaliado a través do caderno, escalas de observación e rúbricas.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

a.2.- Traballo ou proxecto trimestral: (20% da nota total da avaliación).

- Traballo completo e coa información pertinente
- Traballo diario organizado e en tempo
- Esfuerzo por acadar o dominio do tema
- Elaboración dun traballo adecuado ao nivel educativo.
- Traballo en equipo
- Corrección no vocabulario e a presentación
- Autonomía e orixinalidade.

Será avaliado mediante rúbricas específicas.

b) Valoración do progreso individual a través de probas escritas (60% da nota total da avaliación).

Ao longo de cada trimestre realizaranse, como mínimo, dúas probas que recollerá preguntas nas que o alumnado terá que demostrar que sabe e que sabe facer. Estas probas sumarán á nota trimestral un 60% e as preguntas e exercicios que aparezan neses exames levarán ao seu carón a puntuación correspondente.

Na seguinte táboa expóñense os procedementos e instrumentos de avaliación e os criterios de cualificación.

Procedementos	Instrumentos	Criterios de cualif.
Probas específicas	Probas escritas: Faranse como mínimo dous exames por avaliación.	Ata 6 puntos
Análise da produción do alumnado e observación sistemática.	Rúbricas* de traballos escritos e exposicións.	Ata 2 puntos
	Rúbrica* de caderno.	Ata 2 puntos.
		Total: 10 puntos

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

*Rúbricas das probas orais, traballos e caderno. Deseñadas especificamente para cada aspecto a avaliar. O seu emprego facilita obxectivar as diferentes dimensións avaliadas e a súa progresión, así como servir de ferramentas de autoavaliación e coavaliación para o propio alumnado.

7.2. AVALIACIÓN FINAL

Segundo a ORDE do 25 de xaneiro de 2022 pola que se actualiza a normativa de avaliación nas ensinanzas de educación primaria, de educación secundaria obrigatoria e de bacharelato no sistema educativo de Galicia, durante o curso haberá tres avaliacións parciais e unha final na ESO. Seguindo a ORDE do 27 de decembro de 2022 pola que se aproba o calendario escolar para o curso 2022/23, a terceira avaliación coincidirá temporalmente coa avaliación final ordinaria.

Unha vez rematada a terceira avaliación, calcularase a cualificación final provisoria como nota media numérica (do 1 ó 10) das cualificacións obtidas nas tres avaliacións parciais.

No caso de que un alumno ou alumna non supere a avaliación nalgún trimestre terá que presentarse a unha proba de recuperación nas dúas primeiras semanas do seguinte trimestre, a excepción do terceiro trimestre que terá lugar antes da avaliación final ordinaria.

A proba incluírá contidos teóricos e prácticos nas que os alumnos deben acadar un mínimo dun 5 sobre 10.

Dentro do alumnado que non superase a materia na cualificación final provisoria, distinguimos dous procedementos para a obtención da cualificación final, en función de que teña que recuperar a totalidade das avaliacións parciais ou non:

- No caso de que o alumnado teña que recuperar as tres avaliacións, a cualificación obtida do plan de recuperación será a cualificación final da materia, sempre que sexa superior á cualificación final provisoria, en caso contrario deixarase a provisoria como cualificación final.
- A cualificación final do alumnado que teña que recuperar unha ou dúas avaliacións consistirá na media aritmética das tres avaliacións parciais, substituíndo a cualificación da avaliación ou avaliacións parciais non superadas durante o curso pola(s) cualificación(s) obtida(s) no plan de recuperación. Se a cualificación final obtida a partir do procedemento explicado é inferior á cualificación final provisoria, quedará esta cualificación provisoria como cualificación final.

7.3. OUTRAS CUESTIÓNS REFERENTES Á AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN**Recuperacións trimestrais**

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

No caso de que un alumno ou alumna non supere a avaliación nalgún trimestre terá que presentarse a unha proba de recuperación nas dúas primeiras semanas do seguinte trimestre, a excepción do terceiro trimestre que se fará a final de curso.

A proba incluírá contidos teóricos e prácticos nas que os alumnos deben acadar un mínimo dun 5 sobre 10.

Faltas ós exames

As faltas aos exames deberán de ser debidamente xustificadas para a súa repetición.

Procedemento a realizar en caso de copiar no exame.

Aquelas persoas que sexan collidas copiando no exame serán cualificadas cunha nota dun 0 no mesmo.

Avaliación: adaptacións

En casos de alumnos con necesidades educativas especiais, a avaliación farase tendo en conta ditas necesidades educativas, adaptando, se fose preciso, o tempo e os medios para a súa realización.

Traballo de aula

No referente ó traballo de aula, aquelas actividades, traballos e proxectos que sexan programadas para a súa entrega, deberán ser entregadas en tempo e forma. A non presentación dalgunhas das actividades, proxectos e traballos, implicará súa cualificación cunha nota dun 0.

8. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE

Tal e como se recolle no artigo 21 do Decreto 86/2015, do 25 de xuño, "o profesorado avaliará tanto as aprendizaxes do alumnado como os procesos de ensino e a súa propia práctica docente, para o que establecerán indicadores de logro nas programacións docentes".

Realizarase unha autoavaliación da práctica docente ó finalizar cada trimestre mediante un cuestionario de autoavaliación con indicadores de logro, co obxectivo de mellorar a práctica docente tratando de indentificar e correxir as deficiencias que se observen. O modelo e o seguinte:

INDICADOR	1	2	3	4	5
A) Metodoloxía e actividades					

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

1. Desenvólvense actividades diferentes para o logro de cada estándar de aprendizaxe					
2. Empréganse metodoloxías que favorecen o desenvolvemento dunha actitude positiva no alumnado.					
3. Motívase ao alumnado comunicándolle os obxectivos que se quere que acaden e a finalidade que teñen as diferentes actividades, relacionando os contidos con situacións reais, informándoos da utilidade e creando expectativas.					
4. Propóñense varias actividades que fomentan a aprendizaxe autónoma (investigacións, traballos, busca de información...).					
5. As actividades que se propoñen están relacionadas con situacións que o alumnado se pode atopar na vida real.					
6. Cando se comeza unha nova unidade didáctica, o alumnado coñece os obxectivos e competencias que se queren desenvolver, o que se lles vai pedir e a forma na que se lles vai avaliar.					
7. Proponse unha metodoloxía variada.					
8. Empréganse materiais e recursos variados para a aprendizaxe da nosa materia.					
9. Organízase a clase en diferentes agrupamentos para realizar as diferentes actividades.					
10. Empregáronse coherentemente as TIC en diferentes actividades.					
B) Atención á diversidade					
11. En función das características do alumnado, consideráronse tarefas, actividades e logros diferentes.					
12. Tanto no traballo na aula como nas probas escritas, existen preguntas adaptadas á diversidade existente no grupo.					
C) Avaliación					

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

14. Antes de comezar cada unidade didáctica, infórmase ao alumnado dos criterios e instrumentos de avaliación que se van empregar.					
15. Empréganse diferentes formas de avaliación.					
COMENTARIOS					

Asimesmo, pasarase un cuestionario de avaliación da práctica docente ó alumnado ó rematar cada trimestre para que as deficiencias sexan máis facilmente identificadas.

	SI	NO	COMENTARIOS
1. Parécenche interesantes os temas de clase.			
2. Gustanche as actividades.			
3. Os materiais proporcionados polo profesor son útiles.			
3. As clases son activas.			
4. Entendes as explicacións.			
5. O ritmo das explicacións pareceche axeitado.			
6. O profesor resólveche as dúbidas.			
7. As actividades axudanche a comprender mellor os contidos.			
8. As probas escritas correspóndese co traballo na aula.			
9. Combínase traballo individual e en equipa			
10. Estou satisfeito ca materia			
O que máis che gusta das clases é:			
Escribe o que cambiarías das clases:			

9. ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES

Un plan de reforzo das materias pendentes da ESO será elaborado polo profesorado que imparta a materia, baixo as directrices do Departamento Didáctico e co coñecemento do profesorado titor.

O plan de reforzo incluírá.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

- a) Identificación da alumna ou do alumno
- b) Información relevante sobre a materia ou as materias sen superar.
- c) Currículo a desenvolver, con especificación dos criterios de avaliación.
- d) Estratexias metodolóxicas que se utilizarán no seu desenvolvemento.
- e) Recursos necesarios para o seu desenvolvemento.
- f) Tarefas a realizar, coa debida temporalización.
- g) Seguimento e avaliación.
- h) Acreditación da información á familia (Ao comezo do curso, o profesorado implicado entregará ás familias do alumnado con materias pendentes un resumo do plan de reforzo. As familias deberán entregar firmado un resguardo para garantir que recibiron dita información).

O Departamento Didáctico velará pola realización do plan por parte da alumna ou o alumno.

Os **contidos, criterios de avaliación e estándares** serán os correspondentes ao curso do que teñan a materia pendente, fixados na programación do Departamento do curso pasado 2021-2022. A tal fin, dende o Departamento facilitaráselle o libro de texto correspondente ou mesmo material adicional que soliciten. Para unha maior atención deste alumnado, a profesora do curso actual, será a encargada de entregar o *dossier*, atender as dúbidas, explicando e resolvendo todas as cuestións necesarias, e se fora necesario, a xefa de Departamento apoiará ao profesor do curso e coordinará todas as actividades.

As **tarefas a realizar** dentro do plan de reforzo consisten na realización dun *dossier* de actividades (50%) –dividido en dous cadernos de actividades- e a realización dunha proba escrita (50%). As datas de entrega de actividades e de realización das probas serán fixadas polo equipo de Dirección do centro:

- a) *Dossier*: caderno de actividades dividido en 2 bloques:
 - 1) O primeiro haberá que entregalo cuberto na primeira avaliación.
 - 2) O segundo haberá que entregalo cuberto na segunda avaliación.

Trala entrega de cada caderno de actividades a profesora procederá á corrección dos mesmos para a súa avaliación no trimestre correspondente e a súa devolución ao alumnado.

- b) Proba escrita: a realizar na terceira avaliación.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

En cada sesión de avaliación farase o seguimento do plan de reforzo, informando ao profesorado titor da evolución de cada alumno e, de ser necesario, faranse os axustes que procedan.

Para poder aprobar os alumnos deben acadar un 5 na nota de cada parte do traballo a realizar (primeiro *dossier*, segundo *dossier* e a proba escrita). A cualificación final resultará da media aritmética das mesmas.

Se o alumno non superase a materia pendente coa realización das tarefas sinaladas, poderase presentar a unha proba extraordinaria en xuño de 2023, que consistirá na realización dun exame escrito que suporá o 100% da nota.

10. AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS A ADOPTAR SEGUNDO O RESULTADO**10.1. AVALIACIÓN INICIAL**

Enténdese por tal unha proba que nos permita valorar o grao de coñecementos e habilidades do alumnado, co fin de detectar carencias ou necesidades e poder establecer un punto de partida axeitado.

Esta avaliación servirános tamén como medio para que o alumnado se de conta das súas propias fortalezas ou carencias de cara ao curso.

Se pretendemos partir dos coñecementos previos do alumnado para realizar unha aprendizaxe significativa, a avaliación inicial revélase como unha ferramenta imprescindible.

Establécese con esta intención unha proba escrita ao inicio do curso que non influirá na cualificación do alumnado.

Sendo esta unha ferramenta xeral, deberemos concretala máis ó inicio de cada unidade didáctica. Neste momento non se fará unha proba escrita, senón que exploraremos o coñecemento do alumnado a partir de actividades coma as programadas no apartado de metodoloxía como actividades iniciais.

10.2. MEDIDAS A ADOPTAR SEGUNDO O RESULTADO

A partires do resultado da avaliación inicial e probable que nos teñamos que plantexar a modificación ou adecuación dalgúns elementos da programación (contidos, unidades, atención a diversidade...) ou medidas de reforzo.

As conclusións obtidas trala corrección das probas serán reflectidas e recollidas nas reunións de departamento pertinentes así como, no caso de habela, na respectiva sesión de avaliación inicial plantexadas pola xefatura de estudos.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

Unha vez realizadas as probas, consultado o departamento de orientación e examinados os correspondentes informes de avaliación individualizados adoptaranse, de ser necesarias, as medidas de atención á diversidade correspondentes e elaboraranse os plans de reforzo e recuperación.

11. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Segundo o Decreto 229/2011, do 7 de decembro, polo que se regula a atención á diversidade do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia nos que se imparten as ensinanzas establecidas na Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación, “Concíbese a atención educativa á diversidade como o conxunto de medidas e accións deseñadas coa finalidade de adecuar a resposta educativa ás diferentes características, potencialidades, ritmos e estilos de aprendizaxe, motivacións e intereses e situacións sociais e culturais de todo o alumnado”, sinalando posteriormente que estas medidas “deben concretarse en propostas curriculares e organizativas que teñan en conta a pluralidade de todas e cada unha das alumnas e alumnos”.

É importante sinalar que o alumnado pode atoparse en distintos niveles de desenvolvemento cognitivo, sobre todo nestas idades.

Dado que a diversidade é unha condición inherente ao ser humano, dende a materia debemos dar resposta á mesma e entendela como unha forma de enriquecemento e unha oportunidade de aprendizaxe.

A resposta educativa para atender a diversidade do alumnado componse de medidas ordinarias e específicas, que se desenvolven na orde do 8 de setembro de 2021 pola que se desenvolve o Decreto 229/2011.

11.1. MEDIDAS ORDINARIAS

Na orde do 8 de setembro, de conformidade co Decreto 229/2011, considéranse medidas ordinarias de atención á diversidade “todas as que faciliten a adecuación do currículo prescritivo, sen alteración significativa dos seus obxectivos, dos contidos nin dos criterios de avaliación, ao contexto sociocultural dos centros docentes e ás características do alumnado.”

Tendo en conta isto, tomaremos as seguintes medidas:

- Uso de metodoloxías variadas que se adecúen ós diferentes ritmos e estilos de aprendizaxe.
- Gradación de dificultade de exercicios.
- Atención individualizada na medida do posible.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

- Deseño de actividades de afondamento e de reforzo
- Actividades en grupos de traballo heteroxéneos.
- Uso de diferentes materiais e recursos para adaptarse ós diferentes estilos de aprendizaxe (kinestésico, auditivo, visual...).

Intentarase facer un esforzo para atender a cada alumno ou alumna da forma máis personalizada posible, tendo en conta o seu nivel de coñecementos e capacidade que posúe, as súas motivacións e ritmo de aprendizaxe, etc.

Deste xeito, empregaranse as medidas tanto de reforzo como de ampliación que o profesor considere oportunas, a través do propio libro de texto e do caderno de competencias básicas, facendo fincapé naquelas cuestións que permitan facilitar que tódolos alumnos e alumnas poidan alcanzar o máximo desenvolvemento das competencias básicas e os obxectivos da etapa.

Se fose preciso efectuaranse ADAPTACIÓNS CURRICULARES. Para iso se estudará cada caso particular coa axuda do DEPARTAMENTO DE ORIENTACIÓN.

11.2. ALUMNADO CON NECESIDADES ESPECÍFICAS DE APOIO EDUCATIVO

O artigo 3 da ORDE do 8 de setembro de 2021 establece que de conformidade co artigo 3 do Decreto 229/2011, do 7 de decembro, enténdese por atención á diversidade o conxunto de medidas e accións que teñen como finalidade adecuar a resposta educativa ás diferentes características e necesidades, ritmos e preferencias de aprendizaxe, motivacións, intereses e situacións sociais e culturais de todo o alumnado.

Segundo o artigo 6 da ORDE do 8 de setembro de 2021, de conformidade co artigo 71.2 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación, enténdese por alumnado con necesidade específica de apoio educativo (NEAE) “as alumnas e os alumnos que requiren unha atención educativa diferente á ordinaria, por presentaren necesidades educativas especiais, por atraso madurativo, por trastornos do desenvolvemento da linguaxe e da comunicación, por trastornos de atención ou de aprendizaxe, por descoñecemento grave da lingua de aprendizaxe, por se atoparen en situación de vulnerabilidade socioeducativa, polas súas altas capacidades intelectuais, por se teren incorporado tarde ao sistema educativo ou por condicións persoais ou de historia escolar”.

As medidas a establecer tomaranse sempre en coordinación co Departamento de Orientación, seguindo o Plan de Acción Titorial, os protocolos de Diversidade e Orientación da Consellería de Educación, Universidade e Formación Profesional e o Plan Xeral De Atención á Diversidade do centro. Seguirase rigurosamente o Protocolo de protección de datos.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

En caso de observar ao longo do curso algún alumno ou alumna que puidese necesitar algunha medida específica de apoio educativo, trasladarase ao Departamento de Orientación, e na súa colaboración decidiranse as actuacións axeitadas.

12. ELEMENTOS TRANSVERSAIS

Os elementos transversais aparecen descritos no o artigo 4 do decreto 86/2015.

O artigo 9 do decreto 86/2015, no seu último apartado, dispón como parte da finalidade da educación secundaria formar ó alumnado “para o exercicio dos seus dereitos e das súas obrigas na vida como cidadáns e cidadás”.

Neste senso, a presenza e transmisión dos valores colectivos propios dunha sociedade democrática, así como as destrezas necesarias para participar con éxito nela, son vitais e deben tratarse dende tódalas materias do ámbito educativo. A inclusión dos elementos transversais pretende polo tanto unha formación completa do alumnado como cidadáns competentes. Se como indicamos anteriormente, o que perseguimos con esta programación é unha formación competencial, non podemos esquecernos deles, con maior motivo tendo en conta que varios destes elementos transversais atópanse estreitamente ligados ás competencias.

A materia de Xeografía e Historia ten unha grande relevancia neste senso, xa que os seus contidos préstanse especialmente ao trato de aspectos sociais e cívicos. Así, cando falemos de democracia e os seus valores, de organización social, da historia da muller ou da importancia de conservación do paisaxe natural, teremos unha inmillorable oportunidade para tratar estes temas.

Dende a materia de Xeografía e Historia traballaranse traballaranse os elementos que se indican a continuación, sempre relacionándoos en cada unidade didáctica con todos os elementos do currículo:

Comprensión lectora (CL); Expresión oral e escrita (EOE); Comunicación audiovisual (CA); Tecnoloxías da información e da comunicación (TIC); Emprendemento (EMP); Educación cívica e constitucional (ECC); aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos; Traballo en equipo (TE); Igualdade entre homes e mulleres (IHM); igualdade de trato e non discriminación (ITND), non discriminación por razóns de orientación sexual (NDROS), Estudo do desenvolvemento sostible e o medio ambiente (DS); e outros valores (V) propios dunha sociedade democrática coma liberdade, xustiza, democracia, dereitos humanos, respecto, tolerancia, coidado do medio ambiente... Farase especial fincapé na prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

Máis aló do estritamente curricular, o que se pretende é formar a un alumnado responsable, empático, dialogante e respectuoso.

13. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS PROGRAMADAS

a) Saídas escolares. A súa realización está suxeita ás propostas do centro e do Departamento. En calquera caso, serán formuladas á Vicedirección co fin de ser aprobadas no Consello Escolar con antelación suficiente.

b) Tamén se prevé a realización de diversas actividades como coloquios, exposicións ou actos, en relación á nosa participación nos distintos plans e proxectos do centro. Estaremos en contacto con museos, fundacións e gabinetes didácticos para consultar a oferta que poida favorecer ou completar calquera aspecto da educación histórica.

14. MECANISMOS DE REVISIÓN, DE AVALIACIÓN E DE MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA.

Efectuarase unha avaliación da programación didáctica mediante unha rúbrica ó finalizar cada trimestre, con fin de determinar se a programación cumpriu a súa función e poder corrixir as deficiencias que poda conter. Outra avaliación terá lugar ó finalizar o curso, xa que neste momento será cando teñamos unha perspectiva máis completa da programación e os resultados. A rúbrica a utilizar para a revisión e avaliación da programación será a seguinte.

XEOGRAFÍA E HISTORIA 2ºESO

Sendo 1 “en absoluto” e 5 “totalmente”

INDICADOR	1	2	3	4	5
Adecuación do deseño das unidades didácticas aos elementos do currículo.					
Adecuación da secuenciación e a temporalización das UD					
O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e á temporalización previstas.					
Adecuación da secuenciación de estándares para cada una das unidades didácticas.					
Adecuación do grado mínimo de consecución dos estándares.					
Adecuación dos instrumentos de avaliación asignados para cada estándar.					
Adecuación das actividades programadas para desenvolver os elementos transversais.					
Adecuación das actividades programadas para desenvolver as competencias clave establecidas.					
Adecuación dos materiais didácticos utilizados.					
Adecuación do plan de avaliación deñado.					
Adecuación da proba de avaliación inicial.					
Adecuación das pautas xerais establecidas para a avaliación continua.					
Adecuación dos criterios establecidos para a recuperación de cada avaliación.					
Adecuación dos criterios para a avaliación final.					
Adecuación das probas escritas.					
Adecuación das medidas de atención á diversidade.					
Adecuación das medidas específicas de atención al alumnado con NEAE.					
Contribución de forma idónea ao proxecto lector do centro.					
Contribución ó desenvolvemento das TIC.					

En función da puntuación obtida en cada un dos apartados, a programación será modificada para tratar de lograr o maior desempeño posible en cada un deles.